

VSTUP ANGLOAMERICKEJ DUCHOVNEJ EVANJELICKEJ PIESNE DO TRANOSCIA

Eva Augustínová

Evanjelická duchovná pieseň angloamerickej proveniencie do prostredia Cithary sanctorum vstúpila v jej dvoch posledných vydaniach, a to „Tranovského kancionál“ vydaný vydavateľstvom Transcius v Liptovskom Mikuláši v roku 1971¹ a v tom istom roku vydané druhé juhoslovanské vydanie kancionála vydané Slovenskou evanjelicko-kresťanskou cirkvou a vytlačené v Belehrade.² Obidve vydania obsahujú 1153 autorizovaných číslovaných piesní, s rôznym redaktorským usporiadaním.

Liptovsko-mikulášske vydanie obsahuje okrem základnej časti piesní aj dva prídavky nových duchovných piesní, ktoré sú prevzaté zo Zpěvníka a Nábožné Modlitby zostavené z V. Löheho „Jadra modlitieb“ a iných prameňov, juhoslovanské vydanie má okrem už vyššie spomenutých častí v úvode prídavkovej časti aj Prídavok prenikavých nových i niektorých starých piesní. Obidve vydania majú na rube titulného listu pôvodnú, resp. staršiu verziu titulného listu Cithary sanctorum - Cithara Sanctorum Apocalyps. 5. v. 8. Písne Duchovní staré i nové, kterýchž cirkev kresťanská pri výročních slavnostech a památkách, jakož i ve všelikých potřebách svých obecných i obzvláštních s mnohým prospěchem užívá; k obecnému církve Boží vzdělání někdy shromážděné a vydané od kněze Jířika Tranovského, služebníka Páně pri cirkvi svatomikulášské v Liptové. Vydanie z Liptovského Mikuláša má predslov vydavateľa a belehradské vydanie úvodom opatril dolnozemský biskup Juraj Struhárik, ktorý bol redakčne zodpovedný za jej vydanie. Predpokladáme, že obidve vydania boli vzájomne komunikované, aj keď samozrejme koncepcia piesní je rôzna, avšak nie zásadným spôsobom. Faktom je, že v obidvoch vydaniach sa prvýkrát stretávame s duchovnými piesňami angloamerickej proveniencie, v úprave, resp. preklade dvoch významných postáv cirkevnej a kultúrnej histórie na Slovensku, Martina Rázusa (v roku 1971 už nežijúceho) a Fedora Fridricha Ruppeldta (v roku 1971 ešte žijúceho).

Martin Rázus – farár, básnik, prozaik, publicista, politik (18. 10. 1888 Liptovský Mikuláš-Vrbica – 8. 8. 1937 Brezno).

Navštevoval ľudovú školu vo Vrbici, 1899 – 1902 meštiansku školu v Liptovskom Mikuláši, 1902 – 1903 študoval na gymnáziu v Banskej Bystrici, 1903 – 1907 na lýceu v Kežmarku, 1907 – 1911 absolvoval evanjelickú teológiu v Bratislave. V rokoch 1911 – 1912 kaplán u Samuela Zocha v Modre, 1913 – 1921 farár v Pribyline, 1921 – 1930 farár v Moravskom Lieskovom, od roku 1930 farár v Brezne.

Tvoril pod vplyvom symbolizmu kraskovského typu, ideovo mu bol blízky Hviezdoslav a jeho básnický zápas o slobodný národný život.³

¹ Tranovského kancionál. - Liptovský Mikuláš : Transcius ; Bratislava : CN, 1971 (Bratislava: Vytlačili Polygrafické závody, n. p.). - 1016, [7] s.; 8°.

² Tranovského kancionál Druhé vydanie juhoslovanské. - [S. 1.]: Slovenská evanjelicko-kresťanská cirkev a. v. v SFR Juhoslávii, 1971 (Beograd : Vytlačila: „Srboš-tampa“). - 1013, [2] s.; 8°.

³ Slovenský biografický slovník. Zv. 5. Martin: Matica slovenská, 1992, s. 49-51.

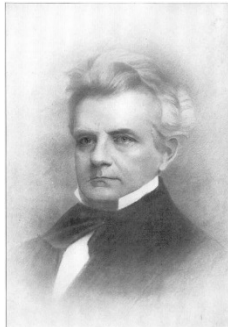
V samostatnom autorstve vyšli jeho piesne *Bud' hosťom naším Otče náš, Keď na križi Kriste milý zas umieraš, Keď slnko vzchodí príď Kriste, Ó bud' ti chvála Bože trojjediný, Plesaj ľude na Sionu, Tmy šumia šumia krídlami, Vďaka ti ó Bože náš, Zas deň jeden z nášho života zhasol*, v spoluautorstve s Milošom Ruppelptom *Daj Bože pokoja. Piesňou K tebe ó Bože môj bližšie v tvoj stan predstavil* v Cithare, resp. kancionáli predstavil tvorbu hymnológa a vydavateľa Lowela Masona a spisovateľky a autorky duchovných piesní Sarah Fuller Flower Adamsovej.

ADAMS, Sarah Fuller Flower – spisovateľka, autorka duchovných piesní (22. 2. 1805 Harlow – 14. 8. 1848 Harlow).

Otec Benjamin F., vydavateľ, sestra Eliza F., hudobná skladateľka. V roku 1841 jej vyšlo dielo o živote prvých kresťanov *Vivia Perpetua*. Jej duchovné piesne boli uverejnené v zbierke duchovných piesní W. Johnsona Foxa.⁴

MASON, Lowel - hymnológ, vydavateľ (8. 1. 1792 Medfield – 11. 8. 1872 Orange).

Najskôr pracoval ako bankový úradník v Savannah, neskôr ako zbormajster v tamojšom presbyteriánskom kostole. V roku 1822 vydal kolekciu cirkevnej hudby. Jej prvé vydanie bolo bez uvedenia autorskej účasti Masona, až v neskorších vydaniach uznali jeho úlohu editora. V roku 1827 odišiel do Bostonu, kde mu bolo ponúknuté miesto zbormajstra až v troch miestnych kostoloch. V rokoch 1829 – 1869 vydal okolo 20 zbierok duchovných piesní. V roku 1832 založil bostonskú akadémiu hudby, podieľal sa na príprave učiteľov hudby a zavedenie hudobnej výchovy do škôl.⁵

Piesne anglikánskej cirkvi adaptoval do prostredia Transcandia biskup, spisovateľ a prekladateľ Fedor Fridrich Ruppeltdt.

⁴ https://en.wikipedia.org/wiki/Sarah_Fuller_Flower_Adams; <https://www.bartleby.com/294/124.html>;
<https://sites.google.com/a/georgiasouthern.edu/nonconformist-women-writers-1650-1850/adams-sarah-flower-1805-48>

⁵ <https://www.britannica.com/biography/Lowell-Mason>

RUPPELDT, Fedor Fridrich – spisovateľ, kultúrny historik, publicista, prekladateľ, hudobník, politik, biskup (1. 6. 1886 Liptovský Mikuláš – 25. 8. 1979 Žilina).

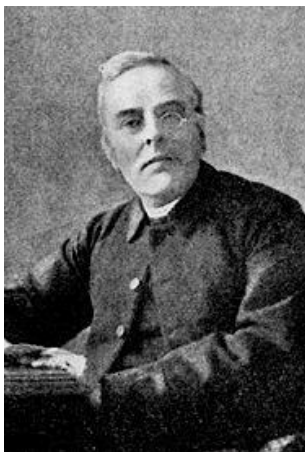
V rokoch 1891 – 1896 navštevoval ľudovú školu v Liptovskom Mikuláši, 1896 – 1898 študoval na evanjelickom gymnáziu v Oberschützene, 1898 – 1904 na lýceu v Šoproni, 1904 – 1907 teológiu a filozofiu na evanjelickej teologickej akadémii v Šoproni, 1907 – 1908 na filozofickej fakulte univerzity vo Viedni, 1908 – 1909 na teologickej fakulte univerzity v Lipsku, 1909 – 1910 na filozofickej fakulte univerzity v Budapešti, 1910 – 1911 na teologickej fakulte univerzity a v akadémii New College v Edinburghu, 1909 ordinovaný za kňaza. V rokoch 1909 – 1911 kaplán evanjelickej a. v. cirkvi slovenskej v Budapešti, 1911 – 1913 v Liptovskom Mikuláši, 1913 – 1914 v Hybiach, 1914 – 1916 katechéta a samostatný pracovník evanjelického cirkevného zboru turčianskeho seniorátu vo Vrútkach, 1916 – 1918 kaplán a 1918 – 1921 farár v Sučanoch, 1921 – 1947 farár, 1947 – 1952 biskup Západného dištriktu evanjelickej a. v. cirkvi v Žiline, kde žil od roku 1952 na dôchodku.

Pre potreby evanjelickej cirkvi zostavil a zredigoval rozsiahly *Almanach cirkvi evanjelickej a. v. na Slovensku z rokov 1919 – 1928*. Venoval sa aj hymnológii, redigoval evanjelické spevníky a upravoval ich podľa piesňových obradov anglikánskej cirkvi.⁶

V samostatnom autorstve boli v oboch vydaniach *Tranoscia* publikované Ruppeldtove piesne *Ó láska Božia v Kristu zjavená* a *Svätý Svätý Svätý Boh náš premocný*. Na rozdiel od Martina Rázusa, vďaka ktorému do *Tranoscia* pribudla jedna angloamerická pieseň, Ruppeldt obohatil piesňovú tvorbu evanjelických Slovákov hneď niekoľkými piesňami.

Piesňou *Tam na kríži Boží Syn*, ktorej autorom bol

ELLERTON, John – autor duchovných piesní, editor, skladateľ, prekladateľ (16. 12. 1826 Clerkenwell – 15. 6. 1893 Torquay).

Študoval na King William's College na ostrove Man a na Trinity College v Cambridge, titul bakalára získal v roku 1849, magistra 1854. Od roku 1850 pôsobil ako vikár v meste Eastbourne, od 1852 bol kazateľom v Brighton. V roku 1860 sa stal kaplánom a vikárom v Crewe Green neďaleko Liverpoolu. Tu sa stal predsedom výboru pre vzdelávanie v Inštitúte mechaniky železničnej spoločnosti. Podarilo sa mu zreorganizovať inštitút do tej miery, že bol najúspešnejším v Anglicku. Vyučoval angličtinu a biblické dejiny. Taktiež tu založil jeden z prvých speváckych spolkov v strednom Anglicku. V roku 1872 sa stal rektorom v Hinstocku, v 1876 ho preložili do Barnes. V rokoch 1884 – 1885 pôsobil ako kaplán v Pegl.

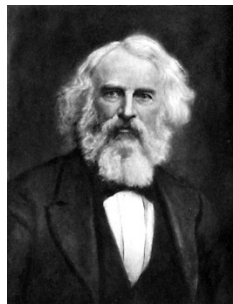
V roku 1859 v Brighton vydal zbierku duchovných piesní *Hymns for School and Bible Classes*. Spolu s biskupom Howom bol editorom vydání *Society Promoting Christian*

⁶ Slovenský biografický slovník. Zv. V. Martin: Matica slovenská, 1992, s. 145-146.

Knowledge Church Hymns (1871). Jeho poznámky a ilustrácie pre *Church Hymns* boli publikované vo vydaní v roku 1881. Preložil a napísal viac ako 86 duchovných piesní;⁷

piesňou *Keď noci tieň na zem padá* Henryho Wadswortha Longfellowa

LONGFELLOW, Henry Wadsworth – básnik (27. 2. 1807 Portland – 24. 3. 1882 Cambridge).

Študoval na Bowdoin College. Po ukončení štúdia cestoval po Európe. Po návrate pôsobil ako profesor v Bowdoine a neskôr na univerzite v Harvarde. V roku 1854 prestal vyučovať a venoval sa len písaniu. Zvyšok života prežil v meste Cambridge.

Bol prekladateľom *Božskej komédie* Dante Alighieriho. Patril medzi básnikov skupiny Fireside Poets. Predstavil sa zbierkami *Voices of the Night* (1839) a *Ballads and Other Poems* (1841). Písal najmä lyrickú poéziu, ktorá sa vyznačovala svojskou muzikalitou;⁸

piesňami *Slávže duša nebies Pána* a *Zostaň pri nás už k noci zneje zvon* Henryho Francisa Lyteho

LYTE, Henry Francis – farár, básnik, hudobník (1. 6. 1793 Ednam – 20. 11. 1847 Nice).

Študoval v Portora Royal School v Enniskillene a neskôr v Trinity College v Dubline. V roku 1815 sa stal anglikánskym kňazom. Krátky čas pôsobil v Taghmone. V roku 1816 konvertoval na evanjelickú vieru. V roku 1817 sa stal kaplánom v Marazione. V rokoch 1820 – 1822 žil v meste Sway, v 1822 sa presťahoval do Dittishamu, od 1824 pôsobil v Lower Brixhame, kde sa stal riaditeľom školy.

Bol považovaný za nadaného básnika a vzdelanca, vynikajúco hral na flaute, ovládal latinčinu, gréčtinu a francúzštinu. Jeho prvým dielom boli *Tales in Verse* (1826). V roku 1834 mu vyšla zbierka žalmov a duchovných piesní *The Spirit of the Psalms*;⁹

piesňou *Sviet' svetlo sviet' uprostred sveta tmy* Johna Henryho Newmana

NEWMAN, John Henry – teológ, filozof (21. 2. 1801 London – 11. 8. 1890 Edgbaston).

⁷ VENN, J. *Alumni Cantabrigienses*. Volume 2. Cambridge: Cambridge University Press, 1922, s. 94; JULIAN, John. *A Dictionary of Hymnology*. London: John Murray, 1907, s. 826-828.

⁸ ARVIN, Newton. *Longfellow. His Life and Work*. Boston: Little, Brown and Company, 1963.

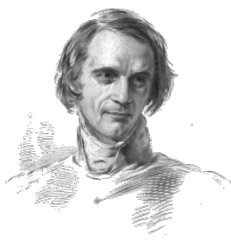
⁹<http://www.taghmon.com/vol1/3lyte/3lyte.htm>; <https://www.stempublishing.com/hymns/biographies/lyte.html>

Bol predstaviteľom reformného hnutia v anglikánskej cirkvi. V roku 1879 ho Lev XII. vymenoval za kardinála. Blahorečený bol v roku 2010;¹⁰

piesňou *Haleluja haleluja hlas i srdcia k Bohu* Christophera Wordswortha

WORDSWORTH, Christopher – farár (30. 10. 1807 London – 20. 3. 1885 Lincoln).

Študoval vo Winchestri a Trinity (Cambridge). V rokoch 1827 a 1828 získal zlatú medailu rektora za poéziu. V roku 1830 sa stal členom a lektorom na Trinity, krátko nato bol vysvätený za kňaza. V rokoch 1832 – 1833 cestoval po Grécku. V roku 1836 sa stal verejným rečníkom pri ceremóniách v Cambridgi a v tom istom roku bol menovaný riaditeľom v Harrow. V roku 1844 z tohto postu rezignoval. V rokoch 1844 – 1869 bol kanonikom vo Westminsteri, súčasne v rokoch 1850 – 1869 vikárom v Stanford in the Vale a v rokoch 1864 – 1869 arcidekanom vo Westminsteri. V roku 1869 bol menovaný za biskupa v Lincolne, kde pôsobil až do svojej smrti.

Bol editorom *Greek New Testament*-u a *Old Testament*-u. Napísal niekoľko epigrafických prác a bol autorom duchovnej poézie;¹¹

a piesňami

Nech priatelia v kríži opustia nás J. A. Newtona, *Už slnko dol' nad more* R. Walmsleyho a *Jak tí čo v tebe pokoj našli* W. W. Howa, o ktorých sme biografické údaje zatiaľ neidentifikovali.

V roku 1971 do vydání kancionálu vstúpila aj spisovateľka Elisabeth Payson Prentiss.

PRENTISS, Elisabeth Payson – spisovateľka (26. 10. 1818 Portland – 13. 8. 1878 Dorset).

V rokoch 1838 – 1844 učila na škole v Portlande, potom na dievčenskej škole v Richmonde. Po svadbe s Georgom Lewisom Prentissom žili v New Bedforde.

Písať začala už v roku 1834, debutovala poviedkou s názvom *Youth's Companion*. V roku 1869 napísala svoju najznámejšiu novelu *Stepping Haevenward*, ktorá bola preložená do viacerých jazykov. Je taktiež autorkou duchovných piesní, z nich najznámejšia je pieseň *More love to*

¹⁰ <http://www.newadvent.org/cathen/10794a.htm>

¹¹ http://www.cyberhymnal.org/bio/w/o/r/wordsworth_c.htm

thee, ktorá v preklade *Kéž víc tě miluji* bola publikovaná v dvoch posledných vydaniach Cithary sactorum.¹²

Zoznam bibliografických odkazov

- ARVIN, Newton. Longfellow. His Life and Work. Boston: Little, Brown and Company, 1963.
- JULIAN, John. A Dictionary of Hymnology. London: John Murray, 1907, s. 826-828.
- Slovenský biografický slovník. Zv. 5. Martin: Matica slovenská, 1992, s. 49-51.
- Slovenský biografický slovník. Zv. V. Martin: Matica slovenská, 1992, s. 145-146.
- Tranovského kancionál Druhé vydanie juhoslovanske. [S. 1.]: Slovenská evanjelicko-kresťanská cirkev a. v. v SFR Juhoslávii, 1971 (Beograd : Vytlačila: „Srboš- tampa"). 1013, [2] s.; 8°.
- Tranovského kancionál. Liptovský Mikuláš : Tranoscius; Bratislava: CN, 1971 (Bratislava: Vytlačili Polygrafické závody, n. p.). 1016, [7] s.
- VENN, J. Alumni Cantabrigienses. Volume 2. Cambridge: Cambridge University Press, 1922, s. 94.

Internetové zdroje

- <http://readseries.com/auth-oz/prentiss.html>;
- <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/474972/Elizabeth-Payson-Prentiss>
- http://www.cyberhymnal.org/bio/w/o/r/wordsworth_c.htm
- <http://www.newadvent.org/cathen/10794a.htm>
- <http://www.taghmon.com/vol1/3lyte/3lyte.htm>;
- <https://www.stempublishing.com/hymns/biographies/lyte.html>
- https://en.wikipedia.org/wiki/Sarah_Fuller_Flower_Adams
- <https://sites.google.com/a/georgiasouthern.edu/nonconformist-women-writers-1650-1850/adams-sarah-flower-1805-48>
- <https://www.bartleby.com/294/124.html>
- <https://www.britannica.com/biography/Lowell-Mason>

¹² <http://readseries.com/auth-oz/prentiss.html>; <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/474972/Elizabeth-Payson-Prentiss>